

Europees en nationaal plattelandsbeleid – een beknopte uiteenzetting over doelstellingen en maatregelen

Achtergronddocument project 'Zelfsturing en profit in de Noordelijke Friese Wouden'

Han Wiskerke & Petra Derkzen
Wageningen Universiteit – Leerstoelgroep Rurale Sociologie

1 Inleiding

In dit document geven we een beknopt overzicht van het plattelandsbeleid op Europees, nationaal en provinciaal niveau. Dit beleid vormt (een deel van) het kader (zowel beperkend als mogelijkheden biedend) waarbinnen activiteiten en ambities van de Vereniging Noordelijke Friese Wouden plaatsvinden en dienen te worden gerealiseerd. Allereerst gaan we in op het Europese landbouwbeleid voor de periode 2007 – 2013 (sectie 2.1). Vervolgens staan we kort stil bij de gezondheidscontrole (health check) van het Europese landbouw en plattelandbeleid (sectie 2.2). Tot slot gaan we in op het nationale plattelandsbeleid (sectie 3) waarbij we achtereenvolgens de ontwikkeling van het nationale beleid in vogelvlucht uiteenzetten (sectie 3.1) en afronden met een beschrijving van de doelstellingen en maatregelen van het nationale beleid voor de periode 2007 – 2013 (sectie 3.2). De relatie tussen het Europese plattelandsbeleid en de door Nederland gemaakte keuzes staan in bijlage 1 vermeld.

2 Europees plattelandsbeleid

De EU heeft een actief plattelandsontwikkelingsbeleid teneinde doelstellingen voor het Europese platteland en voor de mensen die daar wonen en werken te realiseren. De plattelandsgebieden in de EU zijn bepalend voor de identiteit, het karakter en de visuele kwaliteit van de Unie en haar lidstaten. Volgens een standaarddefinitie bestaat ruim 91% van het oppervlak van de EU uit platteland, en meer dan 56% van de inwoners van de EU woont er. Veel Europese plattelandsgebieden staan voor flinke uitdagingen. Er is veelal sprake van een sociaaleconomische achterstandspositie ten opzichte van de stedelijke gebieden. Voorts brengt bescherming van het soms kwetsbare plattelandsmilieu ook hoge kosten met zich mee. Maar het platteland heeft ook veel te bieden in de vorm van onmisbare grondstoffen en als een plaats van natuurschoon, rust en recreatie. Veel mensen vinden het een aantrekkelijk idee om er te wonen en/of te werken, maar dan willen zij er wel toegang hebben tot de nodige dienstverlening en infrastructuur. Dit alles impliceert dat de EU-strategie van Lissabon voor banen en groei en de strategie van Gotenburg voor duurzame ontwikkeling even relevant zijn voor het platteland als voor de steden. Het plattelandsbeleid van de EU is gericht op het aangaan van de uitdagingen waar het platteland zich voor gesteld ziet, en het benutten van zijn mogelijkheden.

In theorie zouden alle EU-landen een eigen plattelandsontwikkelingsbeleid kunnen opstellen en uitvoeren. Echter, veel problemen die met plattelandsbeleid te maken hebben niet op bij de landsgrens. Zo trekt vervuiling zich niets aan van grenzen en, meer in het algemeen, is milieuduurzaamheid een Europees en internationaal probleem geworden. Bovendien is het plattelandsontwikkelingsbeleid nauw verweven met ander beleid op EU-niveau. Daarom heeft de EU een gemeenschappelijk plattelandsontwikkelingsbeleid dat desondanks een groot deel van de zeggenschap overlaat aan de lidstaten en de regio's. Het beleid wordt gedeeltelijk gefinancierd uit de centrale EU-begroting, en gedeeltelijk uit de begroting van EU-landen en regio's.

2.1 *Beleid 2007-2013*

De regels die gelden voor het plattelandsontwikkelingsbeleid voor de periode 2007 tot 2013 en de beleidsmaatregelen die beschikbaar zijn voor de EU-landen en de regio's staan in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad. Dit beleid kent 4 thematische zwaartepunten, ook wel assen genoemd:

1. Verbetering van de concurrentiekracht van de landbouw-, voedings- en bosbouwsector;
2. Verbetering van het milieu en de levenskwaliteit;
3. Verbetering van de kwaliteit van het leven op het platteland en bevordering van de diversificatie in de plattelandsgebieden;
4. Ontwikkeling van de plaatselijke capaciteit voor werkgelegenheid en diversificatie (LEADER aanpak).

As 1 Verbetering concurrentiekracht

De landbouw-, bosbouw- en voedselverwerkingssector in Europa beschikt over een groot potentieel om nog meer kwaliteitsproducten en producten met een meerwaarde te produceren die tegemoet komen aan de gediversifieerde en toenemende vraag op de Europese en de wereldmarkt. De middelen voor zwaartepunt 1 zijn bestemd voor de bevordering van een sterke en dynamische Europese agrovoedingssector en zullen daarom met name gaan naar prioriteiten als kennisoverdracht, modernisering, innovatie en kwaliteit in de voedselketen en prioritairere sectoren voor investeringen in fysiek en menselijk kapitaal. De volgende maatregelen vallen onder deze as:

- herstructurering en modernisering van de landbouwsector
- verbetering van de integratie door de hele agrovoedingssector heen.
- bevordering van innovatie en toegang tot O&O.
- bevordering van het gebruik en de verspreiding van ICT
- bevordering van dynamisch ondernemerschap
- ontwikkeling van nieuwe afzetmogelijkheden voor land- en bosbouwproducten
- verbetering van de milieuprestatie van de land- en bosbouw.

As 2 Milieu- en natuurverbetering

Met het oog op de bescherming en verbetering van de natuurlijke hulpbronnen en het rurale landschap in de EU moeten de voor zwaartepunt 2 uitgetrokken middelen worden ingezet voor drie communautaire prioriteiten: 1) biodiversiteit en de instandhouding en ontwikkeling van landbouw- en bosbouwssystemen met een hoge natuurwaarde en 2) van traditionele agrarische landschappen, 3) water en klimaatverandering. De maatregelen in het kader van zwaartepunt 2 moeten tot doel hebben deze milieudoelstellingen op elkaar af te stemmen, en moeten een bijdrage vormen tot de tenuitvoerlegging van het Natura 2000-netwerk in de daarin aangewezen landbouw- en bosbouwgebieden, tot de in Göteborg aangegane verbintenis om de achteruitgang van de biodiversiteit tegen 2010 een halt toe te roepen, tot de doelstellingen van Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid en tot de doelstellingen van het protocol van Kyoto inzake het afremmen van de klimaatverandering. De volgende maatregelen vallen daaronder:

- stimulering van milieudiensten en diervriendelijke landbouwpraktijken
- instandhouding van het agrarische landschap en bossen.
- bestrijding van de klimaatverandering. Land- en bosbouw zijn speerpuntsectoren in de ontwikkeling van hernieuwbare
- energiebronnen en andere hernieuwbare hulpbronnen voor bio-energie-installaties.
- consolidering van de bijdrage van de biologische landbouw
- bevordering van initiatieven die zowel het milieu als de economie ten goede komen.
- bevordering van een territoriaal evenwicht. Programma's voor plattelandsontwikkeling kunnen een uitermate
- belangrijke bijdrage leveren tot de aantrekkelijkheid van rurale gebieden

As 3 Verbetering van de kwaliteit van het bestaan op het platteland en bevordering van diversificatie

De middelen voor zwaartepunt 3 moeten ten dienste worden gesteld van de overkoepelende prioriteit werkgelegenheid en groeivoorwaarden te scheppen. De maatregelen in het kader van zwaartepunt 3 moeten vooral tot doel hebben de capaciteitsopbouw, het verwerven van vakkundigheid en de organisatie van de ontwikkeling van lokale strategieën te bevorderen, en moeten ervoor helpen zorgen dat het platteland voor de volgende generaties aantrekkelijk blijft. Wanneer initiatieven ter bevordering van opleiding, voorlichting en ondernemerschap worden genomen, moet aandacht worden besteed aan de specifieke behoeften van vrouwen, jongeren en oudere werknemers. De volgende maatregelen vallen onder as 3:

- bevordering van de economische bedrijvigheid en werkgelegenheid in de plattelandseconomie in ruimere zin;
- bevordering van de arbeidsparticipatie van vrouwen;
- de dorpen weer tot leven brengen;
- bij de ontwikkeling van microbedrijven en ambachtelijke bedrijvigheid kan worden voortgebouwd op traditionele vaardigheden of kan een beroep worden gedaan op nieuwe kennis, met name bij de aankoop van apparatuur, opleiding en begeleiding, de bevordering van het ondernemerschap en de ontwikkeling van het economische weefsel;
- met de opleiding van jongeren in traditionele vaardigheden die nodig zijn voor het diversifiëren van de plaatselijke economie kan worden ingehaakt op de vraag naar toerisme, recreatie, milieudiensten, traditionele rurale vaardigheden en kwaliteitsproducten;
- bevordering van het gebruik en de verspreiding van ICT;
- de ontwikkeling van het aanbod en het innovatieve gebruik van hernieuwbare energiebronnen kan bijdragen tot het ontstaan van nieuwe afzetmarkten voor land- en bosbouwproducten, tot de verlening van lokale diensten en tot de diversificatie van de plattelandseconomie;
- bevordering van de ontwikkeling van de toeristische sector;
- verbetering van de lokale infrastructuur, met name in de nieuwe lidstaten.

As 4 Ontwikkeling van de plaatselijke capaciteit voor werkgelegenheid en diversificatie

De middelen voor zwaartepunt 4 (Leader) staan ten dienste van de prioriteiten van de zwaartepunten 1, 2 en 3, maar zijn tevens, in horizontaal opzicht, van groot belang voor de verbetering van het bestuur en de mobilisatie van het reeds in de plattelandsgebieden aanwezige ontwikkelingspotentieel. Maatregelen ten behoeve van as 4 zijn:

- opbouw van de lokale partnerschaps capaciteit, dynamisering en bevordering van het aanleren van vaardigheden kunnen bijdragen tot de verwezenlijking van het lokale potentieel;
- bevordering van publiek-private partnerschappen
- bevordering van samenwerking en innovatie
- verbetering van het lokale bestuur. Leader kan helpen bij inspanningen om landbouw, bosbouw en de lokale
- economie op een innovatieve manier op elkaar te laten aansluiten

2.2 Gezondheidscontrole van het GLB (CAP Health Check)

Het idee achter de gezondheidscontrole van de hervorming van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) is niet zozeer om tot een nieuwe hervorming te komen of de lopende hervormingen drastisch te veranderen, maar vooral om na te gaan of de GLB hervorming uit 2003 en de implementatie daarvan goed verloopt in de grotere EU en in een sterk veranderende internationale context. De gezondheidscontrole is dus geen majeure hervorming, maar vooral een poging om het huidige GLB te stroomlijnen en moderniseren en aan te passen aan huidige uitdagingen op het gebied van klimaatverandering en bio-energie. Na een uitgebreide publieke

consultatieronde, waarin de Europese Commissie veel bijdragen heeft ontvangen uit diverse lidstaten, worden aanpassingen voorgesteld op drie terreinen:

1. Directe inkomensondersteuning. Hierbij gaat het vooral om maatregelen gericht op het inzichtelijker maken van de relatie tussen inkomensondersteuning aan boeren en de verplichtingen t.a.v. milieu, gezondheid en dierenwelzijn. Ook moet het beleid t.a.v. inkomensondersteuning worden aangepast om mogelijkheden te creëren voor steun in geval van natuurrampen en uitbraak van epidemieën.
2. Marktordeninginstrumenten. Interventie (het publiek opkopen van overproductie) moet terugkeren naar de oorspronkelijke doelstelling van een daadwerkelijk vangnet, vooral nu de prijzen voor veel landbouwproducten redelijk tot goed zijn. Braakleggingsregelingen zijn uit de tijd en zullen worden afgeschaft. De melkquotering zal in 2015 aflopen via een geleidelijke overgang. Wel zullen er specifieke maatregelen worden ingevoerd om melkveehouders in gebieden – bijvoorbeeld berggebieden – die sterk afhankelijk zijn van zuivelproductie te beschermen.
3. Plattelandsbeleid. De agrarische sector heeft nu te maken met uitdagingen die minder prominent waren in 2003. Dit betreft o.a. klimaatveranderingen, waterbeheersing, bio-energie en behoud van biodiversiteit. Aanpassingen van GLB in het kader van deze uitdagingen zal geld kosten en dat kan het best gerealiseerd worden door middel van het plattelandsbeleid. Daarom stelt de Commissie voor om 8% van het budget voor directe inkomenssteun over te hevelen naar het plattelandsbudget. Het budget voor deze aanvullende modulatie blijft binnen het budget van de betreffende lidstaat.

3 Nationaal plattelandsbeleid

3.1 Ontwikkeling van nationaal plattelandsbeleid in vogelvlucht

Traditioneel heeft de totstandkoming van landbouw- en plattelandsbeleid in Nederland plaatsgevonden binnen het kader van centrale beleidsvorming, waarbij er weinig aandacht was voor regionale (provinciale) en lokale actoren en vraagstukken. Sinds de jaren '90 van de vorige eeuw zijn er continu pogingen ondernomen om een deel van de verantwoordelijkheden te decentraliseren en lokale belanghebbenden te betrekken bij plattelandsontwikkeling. De nationale overheid heeft de implementatie van landbouw-milieubeleid gedelegeerd naar de provincies en de EU financiert direct regionale/lokale plattelandsontwikkelingsprojecten. Dit gebeurde vooral in de vorm van gebiedsgericht beleid, dat tot doel had om gefragmenteerde (en vaak tegenstrijdige) sectorale beleidsdoelstellingen te integreren en specifieke regionale karakteristieken in beleid te betrekken.

In 2002 werden twee beleidslijnen geïntegreerd (de bestuurlijke experimenten met gebiedscommissies en het nieuwe landinrichtingsbeleid) in het reconstructiebeleid, dat in eerste instantie werd geïntroduceerd in de zuidelijke en oostelijke delen van Nederland waar de milieubelasting als gevolg van intensieve veehouderij (met name varkenshouderij) hoog was. Doel van het reconstructiebeleid was het verbeteren van natuurbescherming en vermindering van milieubelasting, het creëren van ruimte voor agrarische bedrijfsontwikkeling en het creëren van ruimte voor burgers om te wonen en te recreëren. Dit betekende dat reconstructie niet alleen betrekking had op de landbouw maar ook op andere functies, waardoor de reconstructieaanpak kan worden beschouwd als een volgende stap in de omslag van sectoraal naar integraal gebiedsbeleid.

3.2 Ontwikkeling van nationaal plattelandsbeleid in vogelvlucht

Het nationale beleid voor het platteland is neergelegd in de volgende nota's:

- Agenda voor een Vitaal Platteland (AVP) 2004
- Nota Ruimte 2004

Deze nota's zijn uitgemond in Het Meerjarenprogramma Vitaal Platteland en vervolgens in het Meerjarenprogramma Vitaal Platteland 2 wat een looptijd heeft van 2007 tot 2013. Het "MJP2 is

de basis voor een gebiedsgerichte realisatie van rijksdoelen". Het MJP2 wordt door de provincies vertaald in provinciale Meerjarenprogramma's waarbij vooral mbt sociaal economisch plattelandsbeleid vrijheid bestaat om eigen doelen te formuleren (in samenhang met As 3 van POP die niet door rijk is uitgewerkt).

Daarnaast spelen de volgende beleidsnota's hierin ook een rol:

- Investeringsbudget stedelijke vernieuwing
- Kiezen voor Landbouw
- Ondernemersprogramma
- Europees Plattelandsbeleid

Afgelopen jaren is er op basis van de ervaringen met gebiedsgericht beleid (beginnend bij ROM, WCL en Reconstructiebeleid) een nieuw sturingsmodel voor het platteland ontwikkeld. In eerste instantie in de vorm van bestuursconvenanten zoals in 2001 waarin de provincies de coördinatie kregen en in 2004 waarin de contouren van het sturingsmodel werden vastgelegd (ILG) van plattelandsbeleid.

Het sturingsmodel bestaat uit:

- programma perioden van 7 jaar
- geen schotten tussen subsidies van verschillende ministeries en departementen, aan ILG doen mee LNV, VROM, OC&W en V&W. Budget wordt periodiek gestort als voorschot
- flexibele inzet van het 7-jarig budget door provincie in tijd en lokatie, afrekenen en verrekenen aan het eind op basis van indicatoren
- Provincies stellen een provinciaal Meerjarenplan op (pMJP) waarin de afrekenbare doelen zijn opgenomen
- Provincies zijn verantwoordelijk voor het verkrijgen van medefinanciering naast de rijksbijdrage
- Betalings- en administratieorgaan is DLG met als opdrachtgever de provincie voor POP2

Per 1 januari 2007 trad de Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG) in werking. Daarin twee elementen

- het sturingsmodel ILG (zie hierboven)
- het instrument Landinrichting. WILG is hiermee een vervanging van de landinrichtingswet van 1985 mede op basis van ervaringen met Reconstructiewet en deze wordt door WILG vervangen

Het Plattelandsontwikkelingsprogramma Nederland 2007-2013 (POP2: de Nederlandse uitwerking van het EU plattelandbeleid) is bedoeld om het plattelandbeleid in het MJP2 te versterken, daar waar de EU en Nationale doelstellingen overeenkomen en co-financiering kan worden gebruikt. In het POP2 staat (p35) "Globaal wil Nederland 30% van het POP-budget inzetten voor maatregelen ter bevordering van de concurrentiekracht van de landbouw (as 1), 30% voor beheer van natuur en landschap (as 2) en 40% gecombineerd voor diversificatie van platteland (as 3) en Leader aanpak (as 4) waarbij er overigens ruimte zal zijn om ook de doelen van de assen 1 en 2 ten uitvoer te brengen via Leader"(ten minste 10% van budget voor Leader). "Nederland heeft, binnen het kader dat de Europese Plattelandsverordening biedt, behoefte aan ruimte voor de uitvoering van integrale plattelandprojecten."

Bijlage 1: Vergelijking EU maatregelen en keuze NL

Eerste kolom: prioriteiten EU plattelandsbeleid volgens de vier assen

Tweede kolom: keuzes uit prioriteiten in het Programmadocument Plattelandsontwikkeling (POP2) 2007-2013 voor Nederland

Derde kolom: operationele doelen van het Agenda voor Vitaal Platteland, Meerjarenprogramma 2 (MJP2), 2007 – 2013

Bron: EU 2006/144	Bron: POP2 NL	Bron MJP2
<ul style="list-style-type: none"> • 1 betreffende de verbetering van de concurrentiekracht van de landbouw-, voedings- en bosbouwsector, landbeheer • 2 betreffende de verbetering van het milieu en de levenskwaliteit • 3 betreffende de kwaliteit van het leven op het platteland en de diversificatie in de plattelandsgebieden • 4 betreffende Leader. 		
<p>As 1 <i>Communautaire strategisch richtsnoer</i> De landbouw-, bosbouw- en voedselverwerkingssector in Europa beschikt over een groot potentieel om nog meer kwaliteitsproducten en producten met een meerwaarde te produceren die tegemoet komen aan de gediversifieerde en toenemende vraag op de Europese en de wereldmarkt. De middelen voor zwaartepunt 1 zijn bestemd voor de bevordering van een sterke en dynamische Europese agrovoedingssector en zullen daarom met name gaan naar prioriteiten als kennisoverdracht, modernisering, innovatie en kwaliteit in de voedselketen en prioritaire sectoren voor investeringen in fysiek en menselijk kapitaal.</p>	<p>As 1 Doelen zoals geformuleerd in NL</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) het verbeteren van de fysieke uitrusting en ruimtelijke structuur van de landbouw (83% middelen) (2) het beter voldoen aan maatschappelijke randvoorwaarden op het gebied van milieu, waterbeheer, voedselkwaliteit, diergezondheid en dierwelzijn (3) het versterken van ondernemerschap en in het bijzonder van het innovatief vermogen van landbouwers en het Nederlands agrocluster in het algemeen (13%) (4) de kwaliteit van producten en productieprocessen vergroten (4%) 	
<p>MAATREGELLEN AS 1</p>		
<p>herstructurering en modernisering van de landbouwsector</p>	<p>M 121 Modernisering landbouwbedrijven (1) M 125 Verbetering infrastructuur (1)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Verbetering ruimtelijke structuur grondgebonden landbouw, vergroting kavels met minstens 10% en verbetering kwaliteit van kavels - ontwikkeling glastuinbouw Greenport Nederland, versterking verouderde gebieden, goede logistieke infrastructuur, stoppen van verspreid vestigen glas.

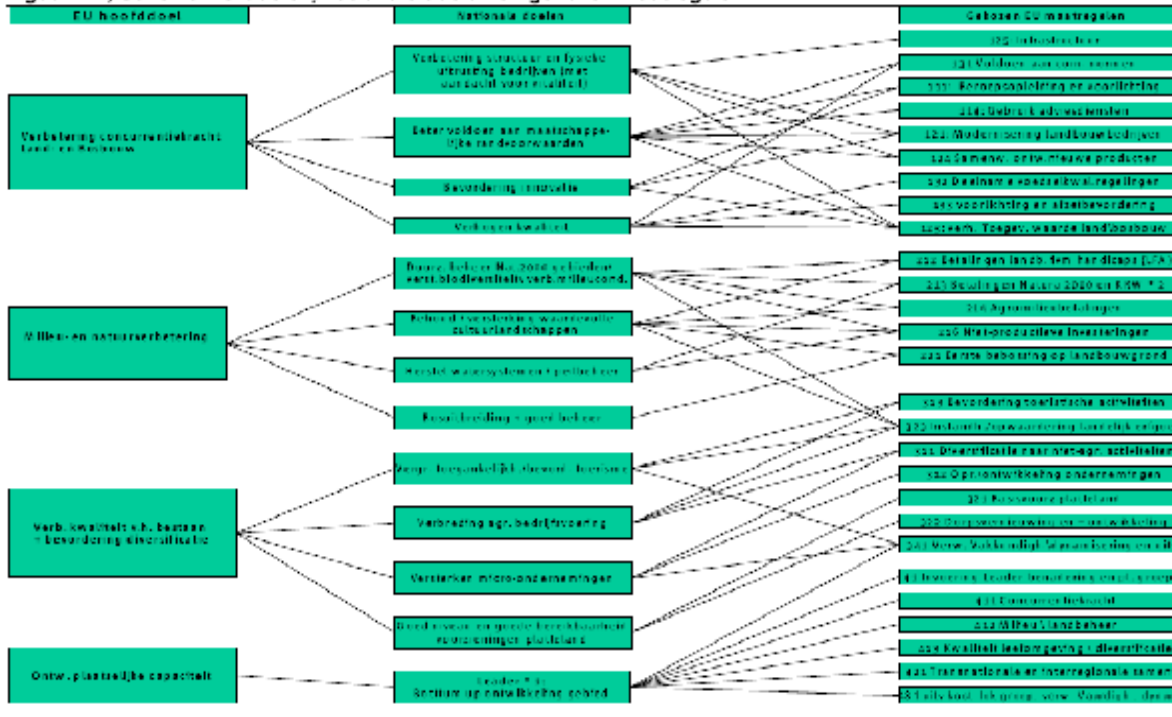
		Glastuinbouw moet voldoen aan milieu-emissie eindnormen, lichtemissie, goede landschappelijke inpassing
verbetering van de integratie door de hele agrovoedingssector heen.	M 132 deelname voedselkwaliteit regelingen (4) M 123 verhoging toegevoegde waarde land/bosbouw (1)	-
bevordering van innovatie en toegang tot O&O.	M 114 gebruik adviesdiensten (2)	
bevordering van het gebruik en de verspreiding van ICT		
bevordering van dynamisch ondernemerschap	M 111 Beroepsopleiding en voorlichting (2)	
ontwikkeling van nieuwe afzetmogelijkheden voor land- en bosbouwproducten	M 133 Voorlichting en afzet bevordering (4) M 124 Samenwerking ontwikkeling nieuwe produkten (1)	-
verbetering van de milieuprestatie van de land- en bosbouw.	M 131 voldoen aan com. Normen (?)	- Bevorderen van duurzame productie door land en tuinbouw door verminderen gebruik gewasbescherming, sluiten van kringloop mineralen, bevorderen duurzaam bodemgebruik, duurzaam geproduceerde grondstoffen, hergebruik reststoffen, bijdragen aan vergroening van economie
<p>As 2 Milieu- en natuurverbetering <i>Communautaire strategisch richtsnoer</i> Met het oog op de bescherming en verbetering van de natuurlijke hulpbronnen en het rurale landschap in de EU moeten de voor zwaartepunt 2 uitgetrokken middelen worden ingezet voor drie communautaire prioriteiten: (1) biodiversiteit en de instandhouding en ontwikkeling van landbouw- en bosbouwssystemen met een hoge natuurwaarde en (2) van traditionele agrarische landschappen, (3) water en klimaatverandering. De maatregelen in het kader van zwaartepunt 2 moeten tot doel hebben deze milieudoelstellingen op elkaar af te stemmen, en moeten een bijdrage vormen tot de tenuitvoerlegging van het Natura 2000-netwerk in de daarin aangewezen landbouw- en bosbouwgebieden, tot de in Göteborg aangegane verbintenis om de achteruitgang van de biodiversiteit tegen 2010 een halt toe te roepen, tot de doelstellingen van Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid (1) en tot de doelstellingen van het protocol van Kyoto inzake het afremmen van de klimaatverandering.</p>	<p>As 2 Doelen zoals geformuleerd door NL:</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) het stoppen van de achteruitgang van de biodiversiteit gekoppeld aan de landbouw (weidevogels, ganzen en smienten) (75% van de middelen) (2) verbeteren milieu- en watercondities ten behoeve van de natuurdoelen (6.5%) (3) behoud en versterking van de waardevolle cultuurlandschappen (15%) (4) bijdrage aan klimaat (3.5%) 	<ul style="list-style-type: none"> - Realisatie 275000 ha EHS - Realisatie milieukwaliteit EHS en VHR 728500 ha in resp 2027 en 2015 - Soortenbescherming - Beheerplannen voor 16 faunabeheerseenheden met looptijd 5 jaar - Westerschelde 600 ha natuur beheer bestaande natuur (77055 ha) - in alle streekplannen komt de landschappelijke kwaliteit expliciet naar voren, ruimtelijke ontwikkeling moet gepaard gaan met kwaliteitsbehoud van landschap - uitvoeringsprogramma's voor 20 Nationale landschappen moeten in 2013 zijn gerealiseerd. Toename van recreatief toeristische betekenis, behoud cultuurhistorische waarden , zonder betaling van publiek voor gebruik - Duurzaam bodemgebruik waarbij bodemgebruik en waterkwaliteit op elkaar zijn afgestemd, provincies formuleren ambities - realisatie van bodembeheer binnen kaders van Beleidsbrief Bodem en Kaderrichtlijn Water - waterkwantiteit: wateroverlast en tekort beheersen. Het actuele grond en

		<p>oppervlaktewaterregiem bevindt zich binnen grenzen die de Waterschappen uiterlijk in 2010 hebben vastgesteld</p> <ul style="list-style-type: none"> - Waterkwaliteit, bereiken van een goede ecologische en chemische kwaliteit, de gemeten waarden voldoen in 2015 aan de gewenste waarden. Opstellen van stroomgebiedsplannen klaar in 2009 - veiligheid in combinatie met natuurontwikkeling, bescherming tegen overstromingen
MAATREGELN AS 2		
stimulering van milieudiensten en diervriendelijke landbouwpraktijken	M 214 Agromilieu belastingen (1) (2) (3)	
instandhouding van het agrarische landschap en bossen.	M 213 Betalingen Natura 2000 en KRW (2) M 212 Betalingen landbouw ivm handicaps LFA (1) (3) (4)	<ul style="list-style-type: none"> - Buiten EHS 20000 ha natuur in 2018. 30000 ha ganzenoerageergebied, 10000 natuurbraak - 18 natuur/landschapsparken in 2006
bestrijding van de klimaatverandering. Land- en bosbouw zijn speerpuntsectoren in de ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen en andere hernieuwbare hulpbronnen voor bio-energie-installaties.	M 221 Eerste bebossing op landbouwgrond (3) (4)	
consolidering van de bijdrage van de biologische landbouw		
bevordering van initiatieven die zowel het milieu als de economie ten goede komen.	M 216 Niet-productieve investeringen(bestrijding verdroging natuurgebieden (2)	
bevordering van een territoriaal evenwicht. Programma's voor plattelandontwikkeling kunnen een uitermate belangrijke bijdrage leveren tot de aantrekkelijkheid van rurale gebieden		
<p>As 3 Verbetering van de kwaliteit van het bestaan op het platteland en bevordering van diversificatie</p> <p><i>Communautair strategisch richtsnoer</i></p> <p>De middelen voor zwaartepunt 3 moeten ten dienste worden gesteld van de overkoepelende prioriteit werkgelegenheid en groeivoorwaarden te scheppen. De maatregelen in het kader van zwaartepunt 3 moeten vooral tot doel hebben de capaciteitsopbouw, het verwerven van vakkundigheid en de organisatie van de ontwikkeling van lokale strategieën te bevorderen, en moeten ervoor helpen zorgen dat het platteland voor de volgende generaties aantrekkelijk blijft. Wanneer initiatieven ter bevordering van opleiding, voorlichting en ondernemerschap worden genomen, moet aandacht worden besteed aan de specifieke behoeften van vrouwen, jongeren en</p>	<p>In Nederland ligt de verantwoordelijkheid voor een sociaal en economisch vitaal platteland zeer sterk bij de regionale overheden en het particulier initiatief (...) de doelstellingen onder as 3 worden in Nederland via regionale beleidsopgaven uitgewerkt. De twaalf provincies hebben de taak om een eigen palet van maatregelen mbt sociaal economische vitalisering voor (regio's binnen) hun provincie tot uitvoering te brengen.</p>	

oudere werknemers.		
MAATREGELN AS 3		
bevordering van de economische bedrijvigheid en werkgelegenheid in de plattelandseconomie in ruimere zin.	M 312 Oprichting en ontwikkeling van ondernemingen	
bevordering van de arbeidsparticipatie van vrouwen		
de dorpen weer tot leven brengen	M 322 Dorpsvernieuwing en ontwikkeling M 321 Basisvoorziening platteland	
bij de ontwikkeling van microbedrijven en ambachtelijke bedrijvigheid kan worden voortgebouwd op traditionele vaardigheden of kan een beroep worden gedaan op nieuwe kennis, met name bij de aankoop van apparatuur, opleiding en begeleiding, de bevordering van het ondernemerschap en de ontwikkeling van het economische weefsel;	M 311 Diversificatie naar niet-agrarische activiteiten	
met de opleiding van jongeren in traditionele vaardigheden die nodig zijn voor het diversifiëren van de plaatselijke economie kan worden ingehaakt op de vraag naar toerisme, recreatie, milieudiensten, traditionele rurale vaardigheden en kwaliteitsproducten;		
bevordering van het gebruik en de verspreiding van ICT.		
de ontwikkeling van het aanbod en het innovatieve gebruik van hernieuwbare energiebronnen kan bijdragen tot het ontstaan van nieuwe afzetmarkten voor land- en bosbouwproducten, tot de verlening van lokale diensten en tot de diversificatie van de plattelandseconomie;		
bevordering van de ontwikkeling van de toeristische sector	M 313 Bevordering toeristische activiteiten	
verbetering van de lokale infrastructuur, met name in de nieuwe lidstaten		
	M 341 Verwerving vakkundigheid / dynamisering en uitvoering	
	M 323 Instandhouden en opwaardering landelijk erfgoed	
As 4 Ontwikkeling van de plaatselijke capaciteit voor werkgelegenheid en diversificatie <i>Communautair strategisch richtsnoer</i> De middelen voor zwaartepunt 4 (Leader) staan ten dienste van de prioriteiten van de zwaartepunten 1, 2 en voor 3, maar zijn tevens, in horizontaal opzicht, van groot belang voor de verbetering van het bestuur en de mobilisatie van het reeds in de plattelandsgedebieden aanwezige ontwikkelingspotentieel.	A) een deel van de middelen wordt gebruikt om de plaatselijke ontwikkeling op gang te brengen B) daarnaast kunnen separate doelen uit assen 1, 2 of 3 worden bereikt door uitvoering via leaderspoor te laten lopen C) juist de leaderaanpak leent zich voor het uitvoeren van doelen uit plattelandsverordening die niet via een maatregel onder een van de assen kunnen worden gerealiseerd (M 41/ 412/ 413)	
MAATREGELN AS 4		
opbouw van de lokale partnerschapscapaciteit, dynamisering en bevordering van het aanleren van vaardigheden kunnen bijdragen tot de	M 413 Kwaliteit leefomgeving/ diversificatie M 431 Uitvoering kosten lokale groepen verwerving vaardigheden M 41 invoering leaderbenadering	

verwezenlijking van het lokale potentieel;	en plaatselijke groepen	
bevordering van publiek-private partnerschappen		
bevordering van samenwerking en innovatie	M 421 Transnationale en internationale samenwerking	
verbetering van het lokale bestuur. Leader kan helpen bij inspanningen om landbouw, bosbouw en de lokale economie op een innovatieve manier op elkaar te laten aansluiten	M 411 Concurrentiekracht M 412 Milieu/ landbeheer	

Figuur 4.1, Schema EU-doelen, nationale doelen en gekozen maatregelen

*1: Leader is er op gericht bij te dragen aan de inhoudelijke doelstellingen van de assen 1, 2 en vooral 3 en dient bij te dragen aan de doelstellingen 'verbetering bestuurlijk draagvlak', 'bestuurlijke vernieuwing' en 'het mobiliseren van het endogene ontwikkelingspotentieel in het gebied'.

*2: Maatregel 213 zal pas vanaf 2009 ingezet worden.